

Блок II

ОСОБЛИВОСТІ ЗБЕРЕЖЕННЯ ТА ПРЕЗЕНТАЦІЇ БАГАТОКУЛЬТУРНОЇ СПАДЩИНИ

• Джерело 12 Візуальні матеріали. Фото

Фото літературно-меморіального музею та пам'ятника Давиду Гурамішвілі у Миргороді. Автори А. Німенко, М. Обезюк, арх. В. Жигулін. Встановлений у 1969 р.

[Електронний ресурс]. — Режим доступу: http://guramishvili.org/?page_id=51.

• Джерело 13 Думка дослідника

Літературна спадщина грузинсько-го поета Давида Гурамішвілі (1705–1792, Миргород) вийшла за межі національної культури та стала надбанням інших народів. Літературознавці вважають Давида Гурамішвілі одним з кращих представників раннього реалізму в грузинській літературі. На творчість поета значною мірою вплинули враження від життя на Україні, розмови з простими селянами, український фольклор (поема «Пастух Кацвія», «Весела весна»).

Місце поховання Д. Гурамішвілі на Успенському кладовищі в Миргороді було встановлено зусиллями українського письменника Д. М. Косарика. У 1949 році на могилі встановлено пам'ятник. На постаменті — чотиригранний гранітний обеліск з барельєфом поета із білого мармуру (скульптор Я. Раджа, архітектори К. Джанашія, Ш. Чедія). 12 травня 1969 року під час проведення декади грузинської літератури і мистецтва в Україні почав працювати літературно-меморіальний музей Д. Гурамішвілі. Водночас був відкритий і пам'ятник поету, споруджений біля входу в музей. Перед фасадом пам'ятника встановлена горизонтальна плита з чорного лабрадориту, на якій вирізьблені слова з книги «Давитіані»: «Кращого добра за розум не знайти на цьому світі».

За матеріалами: Єрмак О. Він милозвучну пісню України з грузинською душею поєднав [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <http://www.spu.pl.ua/post.php?id=857>.

• Джерело 14 Візуальні матеріали. Фото

Картинна галерея ім. І. Айвазовського.

[Електронний ресурс]. — Режим доступу: http://pedagog.net.ua/_id/0/83293950.jpg.

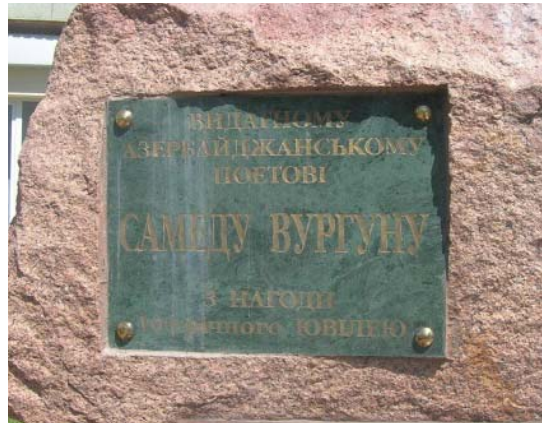
• Джерело 15 Історична довідка

**Будинок І. К. Айвазовського (видатного живописця-мариніста вірменського походження — П. В.);
ріг вул. Галерейної та просп. Леніна, м. Феодосія**

Майстерня та житловий будинок побудовані у 1848 р. У 1880 р. добудовано великий виставковий зал для картинної галереї. Автор проекту І. К. Айвазовський. Будинок одноповерховий, побудований у стилі псевдокласицизму. В декорі використано елементи, притаманні італійським палаццо [...] І. К. Айвазовський жив у цьому будинку з 1848 р. до кінця життя (1900 р.). В цей період художник створив видатні полотна: «Дев'ятий вал», «Чорне море», «Серед хвиль», та близько 6 тисяч інших творів. За його проєктами побудовані будинок археологічного музею в Феодосії, кілька фонтанів, які забезпечували місто питною водою. Художника відвідували визначні діячі культури — М. О. Волошин, М. Г. Рубінштейн, А. П. Чехов та інші. За заповітом І. К. Айвазовського, у 1900 р. будинок та виставковий зал з картинами перейшли у власність міста. Зараз тут розташовані Феодосійська картинна галерея та Феодосійський краєзнавчий музей.

Пам'ятки діячам науки та культури національних меншин України. Каталог-довідник. — К., 1998. — С. 37.

• ДЖЕРЕЛО 16 Візуальні матеріали. Фото

*Бібліотека ім. Самеда Вургуна та пам'ятник азербайджанському поету у Києві.
Автор — азербайджанський скульптор Сейфаддін Чурбанов. Встановлений у 2006 р.*

Фото О. Ковалевської.

• ДЖЕРЕЛО 17 Історична довідка

Бібліотека ім. Самеда Вургуна у Києві

Бібліотека, відкрита в 1974 р. в Києві на Оболоні, увіковічила ім'я відомого азербайджанського поета Самеда Вургуна. Серед численних творів поета особливе місце займають праці присвячені Україні, її народу, героїчним синам, літературі, поезії. Протягом багатьох років бібліотека плідно співпрацює з Посольством Азербайджанської республіки в Україні, Конгресом азербайджанців України. У зв'язку з 100-річчям з дня народження Самеда Вургуна, біля бібліотеки було відкрито пам'ятник поетові. Бібліотека об'єднала багатьох азербайджанців, які проживають у місті Києві, в Україні, тому що саме тут можна знайти книгу рідною мовою, тут відбуваються їхні зустрічі з представниками української літератури і культури, із земляками. Колектив бібліотеки надає допомогу в підготовці та проведенні національних азербайджанських свят. Книжковий фонд бібліотеки налічує більше 40 тисяч примірників книг українською, російською, азербайджанською мовами.

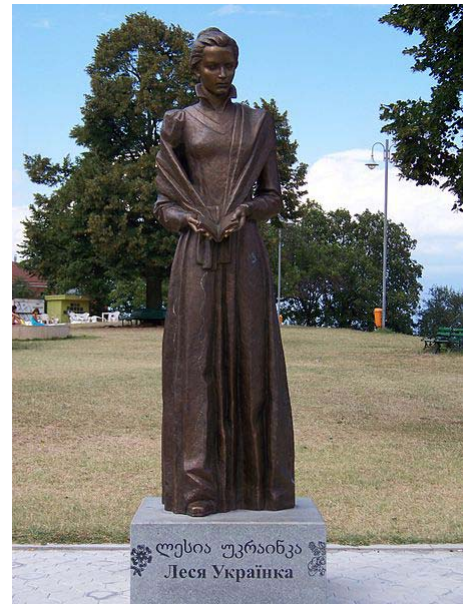
За матеріалами: Кисла Г. Бібліотека ім. Самеда Вургуна у Києві [Електронний ресурс]. — Режим доступу: http://ocls.kyivlibs.org.ua/vurgun/_ru-golovna_vurguna.htm.

• ДЖЕРЕЛО 18 Візуальні матеріали. Фото

Музей Лесі Українки (1952), Грузія, м. Сурамі.

[Електронний ресурс]. — Режим доступу: http://www.pslava.info/SuramiM_MuzejLesiUkrainky_SuramiMuseumLesiUkrainki,92725.html.

Пам'ятник Лесі Українці, Грузія, м. Телаві (скульптор — Тамара Абакелія).

[Електронний ресурс]. — Режим доступу: <http://kievmonument.narod.ru/4/lesia-telavi450600.jpg>.

• ДЖЕРЕЛО 19 Офіційне повідомлення

[...] Символом нерозривного духовного зв'язку двох народів стало відкриття пам'ятників Тарасу Шевченку в Тбілісі (березень 2007 р.) та Шота Руставелі в Києві (травень 2007 р.). Важливою подією у розбудові дружніх двосторонніх відносин стане відкриття пам'ятника Лесі Українці в м. Телаві. Створений українськими скульпторами (Рубан О. Ю., Липовка В. Р.) він встановлений у мальовничому парку столиці Кахетії — Телаві, де наша землячка жила з 1909 по 1910 роки та працювала над такими відомими творами, як «Камінний господар», «Руфін і Прісцилла». Розвитку та поглибленню українсько-грузинського гуманітарного співробітництва сприяє проведення з 1952 року в місті Сурамі заходів, присвячених вшануванню пам'яті Лесі Українки. 17 листопада 2012 року відбулося міжнародне свято «Лесяоба», в якому взяли участь представники центральної та місцевої влади Грузії, керівники та члени українських громадських організацій, а також делегація з Новоград-Волинського. У свою чергу, делегація із Сурамі традиційно бере участь у святі «Лесіни джерела», яке щорічно відзначається у рідному місті поетеси. [...] Кожного року грузинські діти за рахунок української сторони беруть участь у фестивалі «Змінимо світ на краще», який проводиться у міжнародному дитячому центрі «Артек» (АР Крим). [...].

Культурно-гуманітарне співробітництво між Україною та Грузією [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <http://georgia.mfa.gov.ua/ua/ukraine-ge/culture>.

• Джерело 20 Візуальні матеріали. Фото

Фото О. Мішона.

(Хільковський А., Гумбатова Т., Миславский В., Омаров Ш. Олександр Мішон. Фотограф. видавець, кінематографіст». — Х.: Торсінг плюс, 2013. — С. 2, С. 145.)

Баку. Вигляд на місто з півночі.

Фото Баку О.Мішона на листівці (Хільковський А., Гумбатова Т., Миславский В., Омаров Ш. Олександр Мішон. Фотограф. видавець, кінематографіст». — Х.: Торсінг плюс, 2013. — С.145.)

• Джерело 21 Історична довідка

Олександр Михайлович Мішон (1858–1921) — фотограф, кінематографіст, журналіст, редактор та видавець. Засновник Бакинського фотографічного гуртка, член-фотограф Паризької національної академії. У 1884 році переїхав до Баку, де відкриває свою фотомайстерню. О. Мішон став ініціатором створення Бакинського гуртка любителів фотографії, що мало на меті вивчення фотомистецтва і відображення багатого природного, наукового, археологічного та етнографічного матеріалу. Олександр Михайлович був автором, фотографом, редактором і видавцем першого випуску щорічника міста Баку, що вийшов у 1893 році. У 1898 році Олександром Мішоном було знято кілька документальних сюжетів на місцеві теми («Пожежа нафтового фонтану в Бібі-Ейбат», «Нафтовий фонтан у Балаханах», «Народне гуляння в міському саду», «Кавказький танець» та ін.). Глядачам ці фільми демонструвалися на спеціально організованому кіносеансі 2 серпня 1898 року. Згідно з указом президента Азербайджанської Республіки (від 18.12.2000) цей день вважається днем народження національної кінематографії та щорічно відзначається як «День національного кіно».

За матеріалами: Хільковський А., Гумбатова Т., Миславский В., Омаров Ш. Олександр Мішон. Фотограф. видавець, кінематографіст». — Х.: Торсінг плюс, 2013. — 208 с.

• Джерело 22 Громадська думка

Участь товариства «Достлуг» (Харківське обласне товариство азербайджансько-української дружби) у V Міжнародному фестивалі короткометражного фільму «Харьковская сирень» 17–19 травня 2013 року. У рамках проекту відбулися:

- ♦ презентація книги про родоначальника азербайджанського кіно, харків'янина Олександра Мішона «Олександр Мішон. Видавець. Фотограф.

Кінематографіст» [...]. На презентації були присутні та виступили з вітальними словами гості з Азербайджану: радник Надзвичайного і Повноважного Посла Азербайджану в Україні Назім Алієв, секретар Співки кінематографістів Азербайджанської Республіки Юсиф Гулієв, автори книги кінокритик Володимир Миславський, Аркадій Хильковський та Шахін Омаров, правнучка Олександра Мішона Олена Віталіївна Мішон [...].

- ♦ відкриття меморіальної дошки на будинку, де наприкінці XIX століття працював А. М. Мішон (провулок Слюсарний 1). Автором меморіальної дошки є азербайджанець Народний художник України, член Правління товариства «Достлуг», Почесний громадянин Харківської області, завідувач кафедри скульптури Харківської державної академії дизайну і мистецтв Сейфаддін Гурбанов [...].

За Інтернет-публікацією: Участие общества «Достлуг» в V Международном фестивале короткометражного фильма «Харьковская сирень» [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <http://dostlug.org.ua/articles/231.html>.

• Джерело 23 Візуальні матеріали. Фото

Фото пам'ятника С. Й. Параджанову на території Національної кіностудії художніх фільмів ім. О. Довженка, на майданчику біля одного з центральних корпусів. Автор — скульптор Б. Мазур. Встановлений в 1997 р.

[Електронний ресурс]. — Режим доступу: <http://www.interesniy.kiev.ua/maps/catalog.php?p=3266>.

• Джерело 24 Думка дослідника

[...] В Києві взяті на облік пам'ятки, пов'язані з митцем вірменської, грузинської, української культур, кінорежисером, народним артистом УРСР С. Параджановим. У 1962–1974 рр. він проживав на просп. Перемоги, 1. У 1992 р. на фасаді будинку встановлено бронзову меморіальну дошку (скульптор М. Рапай, архітектор І. Бальзак). На просп. Перемоги, 44 розташована Кінофабрика ВУФКУ (тепер Національна кіностудія художніх фільмів ім. О. Довженка), де працював С. Параджанов. На кіностудії ним був створений справжній шедевр кінематографії «Тіні забутих предків».

Катаргіна Т. І. Історико-культурна спадщина національних меншин у Києві // Проблеми збереження історико-культурної спадщини Києва / Горбик В. О. (відповідальний редактор), Даниленко В. М., Денисенко Г. Г., Катаргіна Т. І., Кубальський О. Н., Федорова Л. Д. (науковий редактор) — К.: Інститут історії України, 2009. — С. 180.

• Джерело 25 **Історична довідка**

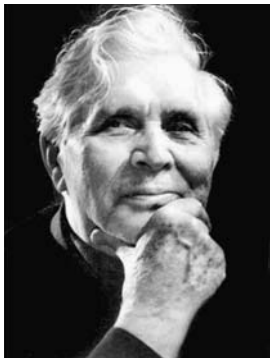
Видатний кінорежисер, народний артист УРСР, лауреат Державної премії України імені Т. Г. Шевченка Сергій Йосипович Параджанов (1924–1990) належить до плеяди митців, які відкрили нову сторінку українського кінематографу. Творчий діапазон митця був надзвичайно широким. Він був не тільки режисером, що знімав документальні й художні фільми, а й сценаристом, художником, чий незвичайні картини-колажі, малюнки, костюми вражають широтою художнього мислення, розмаїттям фарб і використаного матеріалу.

Вірменин за походженням, Сергій Параджанов майже двадцять років жив і працював в Україні, де створив різні за жанром, змістом, художньою формою стрічки («Перший хлопець», «Українська рапсодія», «Квітка на камені»). Своїм фільмом-шедевром «Тіні забутих предків» (1964) режисер приніс світову славу українському кіно. Після цього Сергій Параджанов написав декілька сценаріїв, але під різними приводами замовлення на зйомки хоча б одного фільму були відхилені. У грудні 1973 р. кінорежисера було заарештовано і позбавлено волі на п'ять років. Увесь кінематографічний світ розумів: небажаний владі режисер зі своїм світоглядом, новаторською естетикою був штучно вилучений з кінопроцесу.

Звання народного артиста Сергію Параджанову присвоїли в рік його смерті у 1990 році, а у 1991 році творчість видатного майстра кіно відзначено Шевченківською премією. В одному своєму інтерв'ю режисер сказав: «Я помщуся Україні... Помщуся своєю любов'ю».

За матеріалами: Параджанов Сергій Йосипович [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <http://www.memory.gov.ua/ua/publication/content/964.htm>.

• Джерело 26 **Візуальні матеріали. Фото**

*Фотопортрет
І. П. Кавалерідзе.*

*Меморіальна дошка на будинку,
де мешкав митець (м. Київ).*

*Фото пам'ятника кн. Ярославу Мудрому
за проектом І. Кавалерідзе (м. Київ).*

Режим доступу: <http://odnarodyna.com.ua/node/11162>.

• Джерело 27 **Думка дослідника**

Українським Мікеланджело називають Івана Петровича Кавалерідзе (1887–1979) не тільки за виразні скульптури, але і за універсальність таланту. Його батьком був грузинський селянин Петро Васильович Кавалерідзе, а матір'ю — українська селянка Килина Луківна Кухаренко. Насамперед він залишився для нащадків скульптором, чії роботи стоять у різних містах країни. Це пам'ятники Тарасу Шевченку в Ромнах, Полтаві, Сумах; Григорію Сковороді в Харкові та Києві, княгині Ользі та багато інших.

У 1934–1941рр. Кавалерідзе — режисер студії «Укрфільм» в Києві, де набув репутації «дисидента»: ряд його фільмів («Коліївщина», 1933; «Прометей», 1935) було заборонено до показу, деякі з пам'ятників знищено, а декілька учнів та співробітників репресовано.

Іван Кавалерідзе був режисером театру і кіно, драматургом, сценаристом, в 1969 році йому було присвоєно звання Народного артиста Української РСР. У 78 років він відкрив у собі прозаїка і створив у 1960-х драматичні твори «Вотанів меч», «Перекоп», «Григорій і Параскева», «Перша борозна». Іван Петрович Кавалерідзе пішов з життя 3 грудня 1978 року і похований у Києві на Байковому кладовищі. У Києві, на знаменитому київському Андріївському узвозі, в будинку 21, неподалік від будинку-музею М. А. Булгакова, створено меморіальний музей-майстерню І. П. Кавалерідзе.

У 1987 році рішенням ЮНЕСКО відзначалося 100-річчя з дня народження І. Кавалерідзе. У рік відзначення 125-річчя з дня народження митця у Києві новою вулицю на Подолі названо його ім'ям.

За матеріалами: Маслюженко Петр. «Кавалер» искусств Иван Кавалеридзе [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <http://odnarodyna.com.ua/node/11162>.

👉 ЗАВДАННЯ ТА ЗАПИТАННЯ

- 1 Ознайомтесь із **Джерелами 12–27**. Наведіть приклади міжкультурних взаємовпливів та визначте їх значення у процесі формування культурної спадщини різних народів (література, живопис, скульптура, кіномистецтво). Робота в групах.
- 2 Яка роль національно-культурних товариств у збереженні та відновленні культурної спадщини? (**Джерела 17, 19, 22**).
- 3 Ознайомтесь із **Джерелами 23–27**. Що спільного можна віднайти у творчій долі С. Параджанова й І.Кавалерідзе? Чому свобода творчості митців обмежувалася радянською владою? Який вибір вони мали в політичних умовах того часу і який здійснили? Про що це свідчить?

* ТВОРЧІ ЗАВДАННЯ

- 1 Назвіть форми представлення багатокультурної спадщини та визначте їх роль в переосмисленні досвіду минулого.
- 2 Організуйте дискусію на тему «Збереження пам'яток національних спільнот — справа самих громадян, держави чи суспільства».